

تأثیر روش همیاری بر تفکر انتقادی زبان آموزان ایرانی

Abstract

Collaborative learning has been proved to have important impacts on learners' different skills. This article addresses the impact of collaborative learning on the learners' critical thinking and the effects of critical thinking on EFL learners' writing skill. The research instrument consisted of a critical thinking questionnaire containing 30 items related to three factors of comprehension, analysis and evaluation. The participants had participated in a proficiency test before the treatment. The findings showed that, in the light of cooperative learning (the method of learning) the learners are more influenced by the method than thinking skills.

Key Words: cooperative learning, collaborative learning, critical thinking, analysis, evaluation, analytic evaluation, metacognitive strategies, evocative words, group work

چکیده

این مقاله به بررسی تأثیر آموزش همیاری بر تفکر انتقادی زبان آموزان انگلیسی پرداخته و پژوهش‌هایی که در این زمینه در سایر کشورها انجام شده را مطرح کرده است. این فرضیه مطرح شده است که آموزش همیاری باعث افزایش میزان تفکر انتقادی زبان آموزان و هم چنین افزایش تفکر انتقادی، موجب بالا رفتن مهارت نوشتاری آنان می‌شود. این پژوهش در دو مرحله انجام شد و جمعیت آماری شامل ۹۸ نفر در مرحله‌ی اول (۵۲ نفر گروه آزمایش و ۴۶ نفر گروه کنترل) و ۹۳ نفر

در مرحله‌ی دوم (۵۸ نفر گروه آزمایش و ۳۵ نفر گروه کنترل) بود. در این تحقیق، دانش‌آموزان در دو سطح متفاوت (متوسط در مرحله‌ی اول و ابتدایی در مرحله‌ی دوم)، ۲۰ جلسه تحت آموزش قرار گرفتند. ابزار پژوهش نیز عبارت بودند از:

الف) پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی هانی (CTQ)

ب) آزمون همگنی نلسون برای دو سطح متوسط و مبتدی

ج) آزمون نوشتاری تعیین سطح نگارش

در پایان این پژوهش، تفاوت معنی‌داری در تفکر انتقادی زبان‌آموزان در دو سطح مبتدی و متوسط مشاهده شد.

کلید واژگان: آموزش همیاری، تفکر انتقادی، لغات برانگیزنده، روش فراشناختی، کار گروهی

مقدمه

هدف اصلی آموزش زبان انگلیسی، ارتقای میزان موفقیت زبان‌آموزان است. تحقیقات بسیاری نشان داده‌اند، «آموزش همیاری» تأثیر به‌سزایی در رسیدن به این هدف دارد. حامیان این روش می‌گویند، تبادل عقیده در گروه‌ها، نه تنها موجب بالا رفتن میزان علاقه‌ی زبان‌آموزان به یادگیری زبان می‌شود، بلکه «تفکر انتقادی» آن‌ها را نیز افزایش می‌دهد. دیویدسون (۲۰۰۰) به نقل از انیس (۱۹۹۰) آورده است، مدرسان زبان انگلیسی دلایل محکم‌تری برای آشنا کردن دانش‌آموزان خود با جنبه‌های متفاوت تفکر انتقادی دارند.

تیزمن و همکارانش (۱۹۹۰) سه خصوصیت زبان‌آموزان موفق را چنین بیان می‌کنند: آن‌ها فهمیده، خودمختار و اندیشمندان قدرتمندی هستند. تحقیقات نشان داده‌اند، در هر آموزش موفق، ارتباطات متقابل زبان‌آموزان، مطالب درسی و معلم نقش بسیار مهمی دارند و هم‌چنین بر نقش تفکر نیز تأکید بسیاری شده است. تیزمن و همکارانش (۱۹۹۰) می‌گویند، کلاسی که به روش همیاری اجرا می‌شود، دارای ویژگی‌های زیر است:

الف) دانش‌مشارک میان معلم و زبان‌آموز: در روش‌های سنتی، اطلاعات تنها توسط معلم به دانش‌آموز منتقل می‌شد، در حالی که در روش همیاری، معلم هم اطلاعات اصلی در مورد محتوای مطالب درسی، مهارت‌ها و آموزش را در اختیار دارد و همانند روش‌های سنتی آگاهی‌های لازم را در اختیار زبان‌آموزان می‌گذارد، و هم از دانش و تجربیات شخصی، زبان، روش‌ها و فرهنگ آن‌ها استفاده می‌کند.

ب) اقتدار مشارک میان معلم و زبان‌آموز: در روش همیاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری پیرامون اهداف و نحوه‌ی انجام فعالیت‌های کلاسی مشارکاً، هم بر عهده‌ی زبان‌آموز و هم بر عهده‌ی معلم است.

ج) ایفای نقش میانجی توسط معلم: با تقسیم اقتدار و دانش میان معلم و دانش‌آموز، معلم به‌طور فزاینده‌ای نقش میانجی به خود می‌گیرد. این نقش معلمان به زبان‌آموزان کمک می‌کند، اطلاعات جدید را با تجربیات خود مرتبط سازند.

د) حضور گروه‌های ناهمگن زبان‌آموزان در کنار یکدیگر: تجربیات و پیش‌زمینه‌های تمامی دانش‌آموزان در کلاس اهمیت

دارد. در این گونه کلاس‌ها، زبان‌آموزان به یک دوره‌ی تفکر وارد می‌شوند و هرکس از دیگری می‌آموزد و هیچ‌کس از این فرصت محروم نیست. بنابراین در روش همیاری، زبان‌آموزان را بر اساس توانایی‌ها و علاقه‌هایشان از یکدیگر جدا نمی‌کنند.

پیشینه‌ی تحقیق

در زمینه‌ی تأثیر فعالیت‌ها و بحث‌های گروهی در کلاس بر تفکر انتقادی، سیلورمن و اسمیت (۲۰۰۳) چنین بیان داشته‌اند: «ارتباط متقابل میان دانش‌آموزان که به صورت بحث‌های گروهی در کلاس انجام می‌گیرد، نقش بسیار مهمی در فعال کردن تفکر انتقادی دارد.» آن‌ها می‌افزایند که مباحثه در زمینه‌ی مطالب درسی و کاربرد آن‌ها به زبان‌آموزان اجازه می‌دهد، فرضیه بسازند، گفته‌ها را تحلیل نمایند، شواهد را ارزیابی کنند، و دلایل خود را برای دیگران توضیح دهند و آن‌ها را توجیه کنند.

گوخیل (۱۹۹۳)، تأثیر روش همیاری را بر تفکر انتقادی دانشجویان دانشگاه در رشته‌ی الکترونیک مطالعه کرده است. تحقیقات او نشان می‌دهد، روش همیاری، تفکر انتقادی را از طریق مباحثه، و توصیف و ارزیابی عقاید افزایش می‌دهد. او عقیده دارد، که اگر هدف آموزش ارتقای تفکر انتقادی و «مهارت‌های حل مشکلات» باشد، روش همیاری بسیار مفید است.

پیشرفت مهارت‌های تفکر انتقادی از طریق روش همیاری، یکی از اهداف اولیه‌ی آموزش زبان است. با آن‌که تحقیقات اهمیت روش همیاری را به‌طور وسیعی ثابت کرده‌اند، اما تاکنون در زمینه‌ی آموزش زبان خارجی به این روش و تأثیر روش همیاری بر تفکر انتقادی تحقیقی در ایران انجام نگرفته است.

شافعی (۱۹۹۹) عقیده دارد، ساختار تفکر انتقادی به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد، ارتباط دوطرفه میان روند نگارش را دریابند. او همچنین تأکید می‌کند، تفکر انتقادی بر کشف و ارزیابی عقاید دیگران تأثیر بسیاری دارد و زمینه را برای زبان‌آموزی همیاری و فعالیت‌های نوشتاری به وجود می‌آورد.

هدف از این پژوهش، اولاً مطالعه‌ی تأثیر روش همیاری بر تفکر

انتقادی، و ثانیاً تأثیر تفکر انتقادی بر مهارت نوشتاری زبان آموزان ایرانی زبان انگلیسی است.

روش تحقیق

۱. آزمودنی ها:

این پژوهش در دو مرحله انجام شده است: در مرحله اول، از ۱۴۴ نفر جمعیت اولیه، ۹۸ نفر و در مرحله دوم از ۱۳۸ نفر جمعیت اولیه ۹۱ نفر پس از گذراندن آزمون همگنی نلسون^۵ انتخاب شدند. جدول ۱ اطلاعات لازم در مورد افراد گروه های کنترل و آزمایش را نشان می دهد.

جدول ۱. اطلاعات افراد گروه کنترل و آزمایش در هر دو مرحله ی پژوهش

مرحله ی اول	گروه	سطح	مؤسسه	تعداد	زمان	جنسیت	دامنه ی جنسی
مرحله ی اول	آزمایش	متوسط	علوم و فنون کیش	۵۲	تابستان ۱۳۸۳	مؤنث	۱۸-۲۰
	کنترل	متوسط	علوم و فنون کیش	۴۶	تابستان ۱۳۸۳	مؤنث	۱۸-۲۰
مرحله ی دوم	آزمایش	ابتدایی	علوم و فنون کیش	۵۸	پاییز ۱۳۸۳	مؤنث	۱۸-۲۰
	کنترل	ابتدایی	مؤسسه ی زبان ایران	۳۵	پاییز ۱۳۸۳	مؤنث	۱۸-۲۰

۲. ابزار مطالعه:

در این تحقیق از آزمون های زیر استفاده شده است:

● **آزمون همگنی نلسون در دو سطح متوسط و ابتدایی:** هر یک از این آزمون ها شامل یک تست بسته پاسخ^۲ و چند سؤال چهارگزینه ای بود. برای اطمینان از هم سطح بودن آزمودنی ها، پیش از شروع دوره ی آموزش از آزمون نلسون استفاده شد. اعتبار^۳ و پایایی^۴ این آزمون ها نیز قبل از استفاده مورد بررسی قرار گرفت.

● **پرسش نامه ی تفکر انتقادی:** شامل ۳۰ سؤال که هر کدام دارای پنج گزینه بودند (هرگز، به ندرت، گاهی، اغلب و همیشه) این پرسش نامه توسط هانی تهیه شده است. هدف او از تنظیم این پرسش نامه کمک به موفقیت سازمان ها از طریق آموزش است. هانی سه عامل مهم در تفکر انتقادی را چنین عنوان می کند:

۱. درک مطلب شامل:

الف) یادداشت برداری از مطالب مهم؛

ب) بیان مطالب با زبان خود؛

ج) بحث با دیگران و کشف مسائل با همفکری آن ها؛

د) یافتن ابهامات و ضعف مباحثه با دیگران.

۲. تحلیل مسائل شامل:

الف) آزمون فرضیات دیگران؛

ب) تشخیص حقیقت از میان نظرات شخصی؛

ج) مقایسه؛

۳. ارزش یابی شامل:

الف) مطالعه و بررسی شواهد؛

ب) نتیجه گیری از داده ها در تصمیم گیری هایی بر اساس حقیقت نه احساسات؛

ج) استفاده از اطلاعات جدید و مروری بر تصمیمات گذشته.

برای محاسبه و ارزش یابی عددی پاسخ گویی به پرسش نامه، به هر مقیاس یک ارزش عددی داده شد: هرگز=۱، به ندرت=۲، گاهی=۳، اغلب=۴، و همیشه=۵. بنابراین نمره ی دانش آموزان بین ۱۵-۳۰ محاسبه می شد.

● **آزمون نوشتاری:** برای سنجش میزان تأثیر تفکر انتقادی بر مهارت نوشتاری آزمودنی ها، قبل و بعد از دوره ی آموزش، آزمون هایی تحت عنوان «پیش آزمون»^۵ و «پس آزمون»^۶ برگزار شد. به این صورت که از آن ها خواسته شد، در مورد مطلبی انشایی در حدود ۱۰ سطر بنویسند. موضوعات انتخاب شده بسیار کلی و عمومی بودند. این آزمون ها توسط سه مصحح، از جمله پژوهشگر، به صورت تحلیلی تصحیح شدند. در پایان، میانگین سه نمره ملاک ارزیابی قرار گرفت.

۳. روش پژوهش

این پژوهش در دو مرحله انجام شد: روش کار در هر دو مرحله یکسان بود با این تفاوت که در مرحله ی اول شرکت کنندگان از سطح متوسط و در مرحله ی دوم از سطح مبتدی انتخاب شدند.

تمامی زبان آموزان قبل از دوره ی آموزشی در آزمون همگنی نلسون شرکت کردند و بعد به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل قرار گرفتند. برای بررسی فرضیه ی اول تحقیق و تأثیر روش همیاری بر تفکر انتقادی، آزمودنی ها قبل از شروع دوره ی آموزش به پرسش نامه ی تفکر انتقادی پاسخ دادند. هم چنین، برای سنجش میزان مهارت نوشتاری آن ها پیش از شروع دوره، در مورد موضوعی که برای آن ها انتخاب شده بود، مطلبی نوشتند. در طول دوره یا ۲۰ جلسه ی آموزشی، گروه آزمایش تمرینات و فعالیت های کلاسی را به صورت گروهی و گروه کنترل به صورت انفرادی انجام دادند.

بعد از پایان دوره ی آموزش، در جلسه ی بیست و یکم شرکت کنندگان مجدداً به همان پرسش نامه پاسخ دادند و نمرات آن ها برای مقایسه با آزمون اول محاسبه شد. در ضمن، برای سنجش میزان تغییر در مهارت نوشتن آن ها، در مورد موضوع دیگری که در ارتباط با موضوع اول بود، انشای دیگری نوشتند. برای اطمینان از ارزش یابی منصفانه ی نوشته های زبان آموزان، نوشته ی آن ها توسط سه مصحح تصحیح شد و در نهایت، میانگین سه نمره ملاک کار قرار گرفت.

بحث و نتیجه گیری

مرحله اول: آزمون تی^۷ که برای مقایسه ی میزان تأثیر روش همیاری

آزمون دوم (پس آزمون) تغییر محسوسی نداشته بود.
گروه سوم: افرادی که نمرات آن‌ها تا پنج نمره افزایش پیدا کرده بود.

همان طور که فرهادی (۱۹۸۱) می‌گوید، با ترکیب تحلیل واریانس و آزمون شفه^۹، به میزان تأثیر متغیرهای وابسته‌ی مستقل پی می‌بریم. بر اساس جدول‌های ۳ و ۴ آزمون، شفه نشان داد که تغییرات نمرات پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی (چه کاهش و چه افزایش) موجب تغییر در نمرات نگارش می‌شوند. ولی افرادی که نمرات پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی آن‌ها از پیش آزمون به پس آزمون تغییر محسوسی نداشته، نمرات نگارش آن‌ها نیز تغییر چندانی نکرده است.

جدول ۳. تحلیل واریانس یک طرفه برای تأثیر متقابل نمرات پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی و نمرات نگارش و نمرات نگارش برای سه گروه

SIG	تفاوت میانگین‌ها (الف و ب) تفاوت میانگین‌ها (الف و ب)	تفاوت میانگین‌ها (الف و ب) تفاوت میانگین‌ها (الف و ب)	تفاوت میانگین‌ها (الف و ب) تفاوت میانگین‌ها (الف و ب)
۰٫۸۰۴	-۲٫۴۱۱۳۷	-۵-۵	<-۵
۰٫۰۲۳	-۸٫۳۷۱۴۲	>۵	
۰٫۸۰۴	۲٫۴۱۱۳۷	<-۵	-۵-۵
۰٫۱۸۵	-۵٫۰۹۶۰۰۵	>۵	
۰٫۰۸۴	۸٫۳۷۱۴۲	>-۵	>۵
۰٫۱۸۵	۵٫۰۹۶۰۰۳	۵-۵	

در پایان، نمرات تمامی گروه‌ها (آزمایش و کنترل) و سطح‌ها (متوسط و ابتدایی) با هم مقایسه شدند و تحلیل واریانس دو طرفه (Two-way ANOVA) نشان داد جدول ۴ که متغیر سطح، گروه، و پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی هر سه بر نگارش تأثیر داشته‌اند.

جدول ۴. تحلیل واریانس دو طرفه برای تأثیر متقابل سطح، گروه و پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی بر نگارش

منبع	Type III sos	df	حدود میانگین‌ها	F	Sig.
بینگروه	۲۲۰۷۰٫۷۹۰	۳	۷۳۵۶٫۹۰۰	۶۰٫۰۲۹	۰٫۰۰۰
بینسطح	۵۱۹۷٫۲۸۱	۱	۵۱۹۷٫۲۸۱	۴۲٫۴۰۷	۰٫۰۰۰
متغیر سطح	۱۱۷۶٫۰۹۴	۱	۱۱۷۶٫۰۹۴	۹٫۵۹۶	۰٫۰۰۲
گروه	۲۰۴۹۱٫۲۳۱	۱	۲۰۴۹۱٫۲۳۱	۱۶۷٫۱۹۹	۰٫۰۰۰
سطح گروه	۴۹۶٫۶۰۴	۱	۴۹۶٫۶۰۴	۴٫۰۵۲	۰٫۰۴۶
خطا	۲۲۷۹۵٫۴۱۰	۱۸۶	۱۲۲٫۵۵۶		
کل	۵۳۹۹۵٫۰۰۰	۱۹۰			
---	۴۴۸۶۶٫۱۱۱	۱۸۹			

تحلیل‌های آماری انجام شده بر پیش و پس آزمون‌های پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی نشان داد، نمرات زبان‌آموزان در هر دو سطح متوسط و مبتدی پس از دوره، در گروه آزمایش افزایش چشم‌گیری داشته است. بنابراین، نتایج این تحقیق تأثیر روش همیاری بر تفکر انتقادی زبان‌آموزان را تأیید می‌کند. همان‌طور که

بر تفکر انتقادی مورد استفاده قرار گرفت، نشان داد که تفاوت معنی‌داری میان نمرات گروه‌های کنترل و آزمایش وجود دارد. به عبارت دیگر، گروه آزمایش پس از گذراندن دوره‌ی آموزشی نسبت به گروه کنترل نمرات بالاتری کسب کرد. اما همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، نمرات نگارش گروه کنترل و آزمایش پس از دوره، تغییر معنی‌داری نداشته است. به این معنا که تفکر انتقادی بر مهارت نوشتن زبان‌آموزان تأثیر نداشته است.

جدول ۲. تفاوت میانگین نمرات پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی (CTQ) و نگارش از پیش آزمون به پس آزمون

گروه	تعداد	T	Sig.
آزمایش CTQ	۵۲	۱۱٫۲۶۴	۰٫۰۰۰
کنترل CTQ	۴۶	۱٫۴۸۸	۰٫۱۴۰
آزمایش نگارش	۵۲		
کنترل نگارش	۴۷		

در هر حال، برای مطالعه‌ی تأثیر متغیرهای تفکر انتقادی و روش همیاری و نگارش از تحلیل واریانس یک طرفه (Oneway ANOVA) استفاده شد که نتایج آن حاکی از آن است که دوره‌ی آموزشی تأثیری بر نگارش زبان‌آموزان نداشته است.

مرحله‌ی دوم: در مرحله‌ی اول، جمعیت مورد تحقیق زبان‌آموزان از سطح متوسط بودند. از آن‌جا که تفکر انتقادی بر نگارش زبان‌آموزان تأثیری نداشت و با این فرض که زبان‌آموزان احتمالاً تحت تأثیر آموزش‌های قبلی بوده‌اند، محقق در مرحله‌ی دوم زبان‌آموزان سطح مبتدی را مورد مطالعه قرار داد و یا به عبارت دیگر، افرادی که آموزش زبان انگلیسی را به تازگی آغاز کرده بودند، مورد مطالعه قرار گرفتند.

آزمون‌تی که برای محاسبه‌ی میزان تفاوت نمرات پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی زبان‌آموزان از پیش آزمون به پس آزمون استفاده شده بود، نشان داد که نمرات آن‌ها در پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی پس از دوره‌ی آموزشی، در گروه آزمایش تفاوت به‌سزایی داشته است. به این معنی که تفاوت معنی‌داری میان نمرات آن‌ها در مقایسه با گروه کنترل مشاهده شد. هم‌چنین این تفاوت معنی‌دار در نمرات نگارش آن‌ها نیز وجود داشت. برای مطالعه‌ی تأثیرات متغیرها بر یکدیگر، از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد که نشان داد تفکر انتقادی بر نمرات نگارش زبان‌آموزان تأثیر نداشته است.

برای دست‌یابی به محل تأثیر متغیرها بر یکدیگر، از تحلیل «پست‌هاک»^{۱۰} استفاده شد. به این منظور، ابتدا بر اساس میزان تغییر نمرات زبان‌آموزان از آزمون اول به آزمون دوم، در پرسش‌نامه‌ی تفکر انتقادی نمرات آن‌ها به سه دسته تقسیم شدند:

گروه اول: افرادی که نمرات آن‌ها تا پنج نمره کاهش پیدا کرده بود.

گروه دوم: افرادی که نمرات آن‌ها از آزمون اول (پیش آزمون) به

مورد چگونگی تفکر خود بیشتر دقت کنند.

صرف داشتن یک مهارت تضمین نمی کند که دانش آموز از آن استفاده کند. به منظور این که مهارت ها بخشی از رفتار روزمره ی زبان آموزان شوند، باید آن ها را در محیطی تربیت کرد که مورد اهمیت واقع شده و حفظ گردند. بهترین مکان برای این امر کلاس درس است که «لغات برانگیزنده»^{۱۲} ای مانند دلایل، مدارک، شاهد، گواه، نتیجه گیری و عقیده استفاده می شوند. بنابراین دانش آموزان می توانند، فعالیت های کلاسی را به صورت گروهی انجام دهند و مهارت های تفکر خود را افزایش دهند.

همان طور که لادو (۱۹۶۴) می گوید: «نقش معلم در کلاس های زبان بسیار برجسته است، زیرا مسئولیت سنگینی بر عهده دارد و باید بتواند، توانایی ها، ناتوانی ها و نیازهای زبان آموزان را تشخیص دهد.» از آن جا که مهارت نوشتن و روش همیاری ارتباط مستقیمی با یکدیگر دارند و نوشته های زبان آموزان، گواه مسلمی از توانایی های تفکر آنان است، روش یادگیری در کلاس درس باید طوری برنامه ریزی شود که آن ها را به کار گروهی و فعالیت های جمعی تشویق کند.

نگو (۱۹۹۸) بیان می کند، روش همیاری موجب بالا بردن و ارتقای مهارت های تفکر انتقادی می شود. شافعی (۱۹۹۹)، با ترسیم نموداری در صفحه ی شش کتاب خود، تأثیر متقابل تفکر و نگارش را نشان داده است که در تحلیل های آماری مرحله ی دوم تحقیق حاضر، این تأثیرات به اثبات رسیده اند. اما بر اساس تحلیل های آماری، در حضور متغیر روش و یا روش زبان آموزی، نمرات زبان آموزان بیشتر تحت تأثیر روش یادگیری هستند تا تفکر انتقادی. در هر حال، آزمون شفه که برای مطالعه ی تأثیر متقابل متغیرها به کار گرفته شد، نشان داد که نمرات نگارش زبان آموزان با نمرات تفکر انتقادی ارتباط مستقیم داشته است. با بالا رفتن نمرات پرسش نامه ی تفکر انتقادی، نمرات انشا نیز بالا رفته و با کاهش نمرات آن ها در پرسش نامه ی یاد شده، نمرات انشا پایین آمده است.

نتایج آموزشی

در کلاس، روش همیاری باید زبان آموزان را برای فعالیت های گروهی در محیط کار آماده کند، زیرا آن ها به مشارکت فعال در محیط کار و در اجتماع خود نیاز دارند. همان طور که رنسیک (۱۹۸۷) به نقل از میوجس و رینالد بیان می کند، در سال های اخیر بر مهارت های تفکر و حل مشکلات در کلاس تأکید بسیاری شده است و این ناشی از تحقیقاتی است که روی ارتباط میان مهارت های تفکر و دستاوردهای دانش آموزان در مدارس انجام شده است. به عبارت دیگر، داشتن دانش فزاینده کافی نیست. بزرگسالان و کودکان باید مهارت انتخاب و حل مشکلات را با استفاده از دلایلی منطقی داشته باشند. به همین دلیل، برنامه های بسیاری برای بالا بردن مهارت های تفکر^{۱۱} دانش آموزان طرح ریزی شده است. یکی از این برنامه ها، «روش فراشناختی»^{۱۱} است که با این فرض آغاز می شود که عملکرد زبان آموزان را می توان از طریق درک بهتر و آگاهی بیشتر از روند تفکر خودشان، بالا برد.

در همین زمینه میوجس و رینالد عقیده دارند، ارتقای مهارت های فراشناختی باید از طریق فعالیت های خاصی صورت گیرد. یک روش مناسب و مفید، «کار گروهی» و همیاری است. می توان به زبان آموزان کارت هایی داد که روی آن ها سؤالاتی در رابطه با روند تفکرشان نوشته شده است. این سؤالات به آن ها کمک می کند، در

زیرنویس

1. Participants
2. Cloze
3. Validity
4. Reliability
5. Pre test
6. Post test
7. T-test
8. Post hoc
9. Scheffee
10. Thinking Skills
11. Metacognitive Strategy
12. Evocative Words

دفتر انتشارات کمک آموزشی

**آشنایی با
مجله های رشد**

مجله های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش، با این عناوین تهیه و منتشر می شوند:

مجله های دانش آموزی (به صورت ماهنامه - ۸ شماره در هر سال تحصیلی - منتشر می شوند):

- **رشد کودک** (برای دانش آموزان آمادگی و پایه ی اول دوره ی ابتدایی)
- **رشد نوآموز** (برای دانش آموزان پایه های دوم و سوم دوره ی ابتدایی)
- **رشد دانش آموز** (برای دانش آموزان پایه های چهارم و پنجم دوره ی ابتدایی).
- **رشد نوجوان** (برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی).
- **رشد جوان** (برای دانش آموزان دوره ی متوسطه).

مجله های عمومی (به صورت ماهنامه - ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شوند):

- **رشد آموزش ابتدایی، رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، رشد تکنولوژی آموزشی، رشد مدرسه فردا، رشد مدیریت مدرسه**
- **رشد معلم (دو هفته نامه)**

مجله های تخصصی (به صورت فصلنامه و ۴ شماره در سال منتشر می شوند):

- **رشد برهان راهنمایی (مجله ی ریاضی، برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی)، رشد برهان متوسطه (مجله ی ریاضی، برای دانش آموزان دوره ی متوسطه)، رشد آموزش معارف اسلامی، رشد آموزش جغرافیا**
- رشد آموزش تاریخ، رشد آموزش زبان و ادب فارسی، رشد آموزش زبان**
- رشد آموزش زیست شناسی، رشد آموزش تربیت بدنی، رشد آموزش فیزیک، رشد آموزش شیمی، رشد آموزش ریاضی، رشد آموزش هنر، رشد آموزش قرآن، رشد آموزش علوم اجتماعی، رشد آموزش زمین شناسی، رشد آموزش فنی و حرفه ای و رشد مشاوره مدرسه.**

مجله های رشد عمومی و تخصصی برای آموزگاران، معلمان، مدیران و کادر اجرایی مدارس و دانشجویان مراکز تربیت معلم و رشته های دبیری دانشگاه ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می شوند.

◆ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهرشمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸، دفتر انتشارات کمک آموزشی.

تلفن و نمابر: ۸۸۳۰۱۴۷۸

منابع

Chafee, J. (1999). *Critical thinking thoughtful writing*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Davidson, B. (2000). Comments on Dwight Atkinson's "A critical approach to critical thinking in TESOL": A case for critical thinking in the English language classroom. *TESOL Quarterly*, 32(1), 119-122.

Gokhale, A. (1993). Collaborating learning enhances critical thinking. *Journal of Technology Education*, 7(1). Retrieved December 2003, from Digital library and archives Web Site: <http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/jte-v7nl/gokhale.jte-v7nl.html>

Lado, R.(1964). *Language teaching: A scientific approach*. New York: McGraw-Hill Inc.

Muijus, D.& Reynolds, D.(2002). *Effective Teaching: Evidence and Practice*. London: Atheneum Press.

Ngeow, K. (1998). *Enhancing Student Thinking through Collaborative Learning*. Retrieved January 11, 2005 from Bloomington, IN:ERIC Clearinghouse on Reading, English, and Communication web site: <http://chiron.valdosta.edu/whuitt/files/thikcoop.html>

Silverman, J.& Smith, S. (2003). *Critical thinking source: Answers to frequently asked questions about critical thinking*. Retrieved February 3,2003 from Center for Teaching & Learning Services Web Site: <http://www1.umn.edu/ohr/teachlearn/critical1.html>.

Tama, C.(1990). *Critical thinking: Promoting It in the Classroom*. Retrieved January 22,2004 from Eric Digest Web Site: <http://eric.indiana.edu/ieo/digests/d40.html>

Tinzmann, B.F. Jones, T.F.Fennimore & Bakker, C.(1990). *What is collaborative classroom?* Retrieved October 3,2003. from North Center Reynal Education Laboratory Web.Site:http://www.ncrel.org/sdrs/areas/rpl_esys/collab.htm